

Vijftig jaar aanknopen en uitrafelen van historisch materiaal

In 2004 is het vijftig jaar geleden dat de Stichting Textielgeschiedenis werd opgericht en de basis voor de Textielhistorische Bijdragen werd gelegd. Voor de redactie een moment om bij stil te staan en om te zien in verwondering. Van een klein, regionaal textielhistorisch blad met een onogelijk bruine omslag, heeft de THB zich ontwikkeld tot een gevestigd tijdschrift, dat een scala aan onderwerpen behandelt met textiel als gemeenschappelijke noemer.

De redactie besteedt aandacht aan dit jubileum door de meest lezenswaardige artikelen uit Jaarverslagen van de Stichting Textielgeschiedenis (1954-1958) en de Textielhistorische Bijdragen (1960-2003) in één jubileumbundel opnieuw onder de aandacht te brengen. De bundel bevat ook een terugblik op vijftig jaar Stichting Textielgeschiedenis van de hand van een van de oprichters, Dr. A.L. van Schelven. Behalve een terugblik is het bedoeld als handreiking aan iedereen die in textielgeschiedenis geïnteresseerd is en zijn belangstelling uit wil bouwen. De bundel bevat een index met alle artikelen, die onder de hoede van de jubilaris zijn verschenen. Voor iedereen die wat weten wil, is dit een begin van het zoeken.

In de beginjaren gaan de bijdragen in de THB vrijwel uitsluitend over Twente. Ook het wel en wee van het Twents-Gelders Textielmuseum passeert jaarlijks de revue. Dit is niet verwonderlijk, want de Stichting Textielgeschiedenis is in Twente ontstaan. De artikelen zijn veelal kort, goed leesbaar en hebben een sterk lokaal karakter. Een auteur als Adriaan Buter wist met zekere regelmaat kleine, vaak onderbelichte aspecten van de Twentse textiel naar boven te brengen. Soms treffen we artikelen aan met een breder perspectief, zoals B.H. Slicher van Baths 'Historische ontwikkeling van de textielnijverheid in Twente' uit 1961, dat een algemeen beeld geeft van de Twentse textielgeschiedenis en vooral is gebaseerd op het onderzoek dat de auteur voor *Een Samenleving onder Spanning* had verricht.

In de loop van de jaren 1960 nemen de artikelen van J.P.A.G. Boot een prominente plaats in, wat de kwaliteit van het blad alleszins ten goede kwam. Boot had vele jaren eerder met zijn dissertatie *De Twentsche katoennijverheid, 1830-1873* (1935) zijn naam als historicus van de Twentse textiel gevestigd. Boot bleek in staat de geschiedenis van de Twentse en Achterhoekse textiel vanuit meerdere gezichtspunten te belichten. Of het nu om stoffen- en garenhandel, technische innovaties of bedrijfskundige zaken gaat, over vrijwel ieder thema is in de THB een artikel van

Boot verschenen. De diepgang maakt deze artikelen niet altijd even toegankelijk, maar wie wat zinnigs wil zeggen over de Twents-Achterhoekse textiel in de voor-industriële periode, kan er niet om heen.

Eén element van de textielgeschiedenis werd door Boot zelden meegenomen: de sociale kant. Met de opkomst van de sociale geschiedenis in de jaren 1960 en 1970 zou men daar in de THB een weerslag van verwachten. Hoewel dit tot op zekere hoogte gebeurt, is van een aardverschuiving geen sprake. Wel publiceert H.D. Grobben in 1971 en 1972 twee omvangrijke artikelen, 'Sociale conflicten en sociale organisatie in de Twentse textielindustrie 1800-1912', die nog steeds een startpunt zijn voor iedereen die zich interesseert voor vakbonden en stakingen in de Twentse textielindustrie in de negentiende en vroege twintigste eeuw.

Kondigt de vernieuwing van het blad zich eind jaren zeventig al aan in de gemoderniseerde omslag, in de jaren 1980 breekt ze definitief door. De expertise van de redactieleden wordt langzamerhand breder, hetgeen leidt tot een breed scala aan onderwerpen in de bundel. Ook zijn de redactieleden afkomstig uit het hele land. Waar Twentse artikelen in 1981 nog de hele THB vullen, beperken zij zich aan het eind van het decennium tot één of twee artikelen.

De aangeduide verschuiving in onderwerpkeuze gaat hand in hand met een verschuiving in auteurs. In de jaren 1980 komt een groep vaak jonge historici op, die bij het schrijven van hun doctoraalscriptie kiezen voor een 'textiel' thema. Voor hen was de THB een platform om onderzoeksresultaten voor het eerst aan een groter publiek te presenteren. Omdat het meer uitzondering dan regel blijkt, dat deze historici in hun verdere carrière onderzoek naar textielgeschiedenis blijven doen, beperken hun bijdragen zich doorgaans tot één artikel. Dit werkt de verscheidenheid van de THB zeer in de hand, maar een vaste kern van schrijvers, zoals deze met Buter, Boot en Van Schelven lange tijd bestond, is er niet meer. Naast de jonge historici leveren ook gepromoveerde historici artikelen, die vaak in het verlengde van het proefschrift liggen, maar altijd onderwerpen betreffen, die in de dissertatie onvoldoende behandeld worden. Een belangrijke noviteit uit deze periode betreft het jaarlijkse overzicht van alle nieuw verschenen textielhistorische literatuur.

Een boeiende polemiek ontstond toen François Hendrickx met zijn artikel 'Een wereld van verschil? Landbouwende wevers en wevende landbouwers in Twente en Brabant in de negentiende eeuw' (2001) reageerde op 'Wevende landbouwers of landbouwende wevers? Een onderzoek in het Oostbrabants textielgebied aan het einde van de negentiende eeuw' van Cor van der Heyden, die daarvoor in 1988 was bekroond met de Van Schelvenprijs, die de Stichting Textielgeschiedenis eens in de drie jaar uitreikt aan een veelbelovende jonge auteur.

Het afgelopen decennium kenmerkt de THB zich door verscheidenheid in onderwerpkeuze en geografische spreiding over heel Nederland. Elke drie jaar verschijnt een bundel die aan één onderwerp is gewijd, zoals de succesvolle THB uit 1991 over kleding en betekenis, of het themanummer uit 2000 over kant. Ook

voor het oog is meer aandacht ontstaan. Na een eerste begin in de late jaren tachtig is het beeldkatern een vaak terugkerende verschijning geworden. De millenniumwende was voor de redactie aanleiding om de THB opnieuw aan te kleden. De criteria die de redactie heeft gehanteerd bij de samenstelling van deze bundel betreffen de omvang van de artikelen, hun spreiding over de voorbije vijftig jaar, de leesbaarheid en de inhoudelijke aantrekkingskracht. Als centraal thema is de relaties tussen mens en textiel gekozen. Dit heeft er toe geleid dat gespecialiseerde artikelen over bedrijfseconomische of technische onderwerpen buiten de selectie gevallen zijn. Hiermee is niets nadeligs gezegd over hun wetenschappelijke kwaliteit of hun betekenis voor de textielgeschiedenis. De genoemde artikelen kunnen daarvan getuigen. Elke keuze is arbitrair, maar als staalkaart van hetgeen de Textielhistorische Bijdragen te bieden hebben is deze bundel geslaagd en als smaakmaker voor toekomstig onderzoekers is zij hopelijk stimulerend. Voor alle lezers hoopt de redactie een jubileumbundel te hebben samengesteld, die zich op aandacht en waardering mag verheugen. Deze artikelen hebben dat beslist verdient.

Namens de redactie
Cor Trompetter